

Från bygdepeng till mångdubblade utvecklingsmedel

Fördjupning som inriktas på projekten som
systemförändrande genomförd inom ramen för
den externa utvärderingen i maj-juni 2022

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala
utvecklingsfonden

1. Uppdraget

Garantia ekonomisk förening utvecklar och erbjuder finansiell infrastruktur för företagare genom att stärka förutsättningarna för företagens finansiering av kapitalbehov genom borgen.

Garantia bedriver projekten *Från bygdepeng till mångdubblade utvecklingsmedel*. Det är två strukturfondsprojekt, ett som genomförs i programområdet Övre Norrland och ett i programområdet Mellersta Norrland. Projekten omfattas av insatsområdet Att öka små och medelstora företags konkurrenskraft och avser projektperioden 2019-08-22 - 2022-10-23.

Projekten syftar till att utveckla och stärka den finansiella infrastrukturen i gles- och landsbygd i samband med de planerade stora investeringarna i vindparker inom i första hand Övre Norrlands och Mellersta Norrlands inland. Det genomförts i projekten genom att metodutveckla och skala upp användningen av medvindslånet i samband med omfattande investeringar i vindparker. Projekten möjliggör därmed ökad tillgång till privat kapital för att tillgodose behovet av finansiering i mikro- och småföretagen och därmed även tillväxt i företagen.

Som en del i projektens externa utvärdering genomförs denna fördjupning som inriktas på projekten som systemförändrande och tar upp följande frågeställningar:

- Projektens syfte och relevans för att skapa nya långsiktiga förutsättningar för utvecklingen i regionen.
- Projektens måluppfyllelse och genomförda aktiviteter.
- Projektens faktiska arbete för att understödja och driva på systemförändringen.
- Hur kan projektens resultat tas vidare och av vem? Vilka insatser behövs av olika parter för att få ut önskvärda effekter.

Informationsinsamlingen har skett genom inläsning av material, två möten med projektansvarig Ann-Mari Sandberg, Garantia, och fem genomförda intervjuer.

Följande personer har intervjuats:

- Daniel Gustafsson, Vattenfall, Head of Development Sweden at Market & Site Development
- Kenneth Johansson. Länsstyrelsen i Västerbottens län, enhetschef
- Peter Persson, Storumans kommun, koncernchef
- Roland Sjögren, Lycksele kommun, kommunstyrelsens ordförande
- Kjell Öjeryd, Sorsele kommun, kommunstyrelsens ordförande

Fördjupningen har genomförts under perioden maj-juni 2022.

2. Projektens bakgrund

Det planeras och genomförs stora satsningar på utbyggnad av vindkraft i Sverige. Detta kräver **ökade investeringar i vindkraftsparker runt om i Sverige och bland annat i norra**

Sveriges landsbygd och glesbygd. Ett viktigt skäl är att kunna tillgodose industrins nuvarande och kommande mycket stora behov av förnybar energi för elektrifiering. Vindkrafts-utbyggnaden utgör därmed en nyckelfråga av industrins gröna omställning.

Ägare av vindkraftsparker planerar att investera i stora vindkraftsprojekt i de fyra nordligaste länen under de kommande 25 åren. Vindkraftsutbyggnaden på norra Sveriges lands- och glesbygd sker i huvudsak på land och tar mark i anspråk. En omfattande dialog har förts under de senaste åren om **hur lokalsamhället ska kompenseras för att mark tas i anspråk för etablering av vindkraftsparker.**

Kommunerna har veto i frågan om vindkraftsutbyggnad. Detta veto gällande lokaliseringen kan tillämpas sent i processen. Ett lagförslag om att tidigarelägga beslut om det kommunala vetot röstades ner i juni 2022. För att skapa förutsättningar för fortsatt vindkraftsutbyggnad har regeringen därefter tillsatt en **utredning om stärkta incitament till kommuner och lokalsamhällen för utbyggd vindkraft.** Regeringen har utsett Ulrika Liljeberg, kommunstyrelsens ordförande (C) i Leksands kommun, till särskild utredare. Utredningen ska redovisa senast 31 mars 2023.

Utredningen handlar bland annat om **ersättningens storlek för att kompensera för vindkraftsutveckling och hur systemet ska fungera.** En annan fråga som diskuteras är hur ersättningen ska användas för att norra Sveriges landsbygd och glesbygd på bästa sätt ska öka sin långsiktiga attraktionskraft och utveckling.

Ersättning utgår sedan tidigare från den som bygger vindkraftsparken till markägaren på affärsmässiga grunder. Tidigare har också exempelvis Vattenfall gett stöd till det lokala föreningslivet vid vindkraftssatsningar.

En ny typ av samarbete har genomförts mellan Vattenfall och Garantia sedan 2019 för att skapa nya möjligheter till privat kapital som kan användas till kapitalförsörjning för små företag i lands- och glesbygd. Garantia har på initiativ av Vattenfall tagit fram en modell, RLU – Resurser för Lokal Utveckling, ett nytt och innovativt finansieringsinstrument som kan byggas upp under lång tid. **Genom RLU kan Garantia erbjuda medvindslånet, ett marknadskompletterande lån som vänder sig till mikroföretag och småföretag som har svårt att finna riskvillig lånefinansiering.** Medvindslånet kan avse till exempel lån till eget kapital om låntagaren är en juridisk person, lån till egen medfinansiering av konsultcheck, kompletterande lån till investeringar eller rörelsekapital och kompletterande lån för finansiering vid generationsskiftet. Lånen som Garantia ger är i storleksordningen 50 000 kronor till 300 000 kronor, det vill säga ligger inom det intervall som idag är svårast att hitta extern finansiering till. Garantia kommer inte att ta ut säkerheter för lånet och normalt skall lånet amorteras inom en femårsperiod. Medvindslånet kan lämnas till i första hand till företag i vindkraftsanläggningens närhet, i andra hand till företag i kommuner där vindkraftsanläggningen ligger och i tredje hand till företag inom vindkraftsanläggningens arbetsmarknadsområde.

Ersättning i samband med etablering av vindkraft är därför inte något nytt, det nya är att de ersättningsnivåer som nu diskuteras är avsevärt större. Inom det rådande systemet med

frivilliga utgivna 10 000 kronor per verk och år visas att de just privata medlen kan vara avgörande för en påtaglig lokal nytta och att pengar kan riktas rätt.

I en utredning gjord av Vindkraftscentrum diskuteras **hur stor ersättningsnivån bör vara för att uppnå kommunal eller lokal acceptans**. För att uppnå nivå jämförbar med grannländerna Finland och Norge handlar det om i **storleksordningen 20 gånger större än idag**.

En intressant aspekt är att inte bara kommuner ses som mottagare utan att **lokalsamhället ska vara mottagare**. Flera förslag har lyfts i diskussionerna, t ex att ersättning ska ske genom att regionalisera/kommunalisera fastighetsskatten som därmed skulle tas ut av region och kommun. En konsekvens av det är att medlen skulle bli offentliga och om de förmedlas till lokalsamhällets företag och föreningar blir föremål för statsstödsreglerna.

Medvindslånet kan ses som ett första steg i att genom vindkraftssatsningar stärka förutsättningarna för lokal utveckling genom kapitalförsörjning till företag inom närområdet.

Medvindslånet är därigenom viktig del i en systemförändrande process som pågår inom den gröna omställningen där vindkraftsutbyggnad som sker i regionen enligt kommunala och regionala företrädare bör ge värde tillbaka till de områden där vindkraftsparkerna byggs i form av investeringar i kunskapsekonomi, med kapitalförsörjning till företag, till köp av och investeringar i fastigheter och i forskning och innovation, till infrastruktursatsningar, t ex laddinfrastruktur, elektrifiering av järnväg och flyg samt medel till kommunen för att utveckla kommunal service. **Detta är viktiga faktorer för att långsiktigt utveckla en attraktiv region och bidra med incitament för att få lokal acceptans för utbyggnad av vindkraft i norra Sverige.**

Under hösten 2021 har **Vindkraftscentrum utarbetat en modell för lokala ersättningar i samband med vindkraftsetableringar**. En utgångspunkt är den modell som utvecklats av Garantia i samband med etableringen av Vattenfalls vindkraftsparker i Blakliden-Fäbodberget, där en stor del av bygdemedlen avsätts till Garantia som omvandlar pengarna till riskvilligt lånekapital till småföretag i trakten. En del av medlen reserveras till föreningslivet. I projektet Blakliden/Fäbodberget har **vindparksägaren fördelat de medel som avsätts för lokal utveckling så att Garantia erhåller cirka 70% och berörda byar cirka 30%**.

Skälen enligt Vindkraftscentrum är att kapitalförsörjningen är ett av de största problemen i gles- och landsbygder, att medvindslånet används till finansiering av småföretag, både till nystarter och utveckling av befintliga företag inom ett område där det finns få bankkontor kvar och få eller ingen vill handskas med smålån. Medvindslånet fungerar för att de ursprungliga pengarna är privata. En kombination av förenings- och näringslivsmedel når berörd bygd, människorna och deras verksamheter. För kommunens del betyder det att näringslivskontoret får tillgång till ett finansieringsverktyg, ett rikare näringsliv blir möjligt som leder till skatteintäkter till kommunen. Pengarna till bygdemedlen kommer idag från projektören genom att 0,2 procent av produktionsintäkten avsätts, vilket läggs på elpriset, med cirka 0.06 öre på en såld kilowattimme vid ett elpris på 30 öre/KWh. Våra närmaste

grannländer har ersättning som uppgår till omkring 20 gånger den svenska ersättningsnivån idag. Om vi fortsätter använda det frivilliga systemet och att en överenskommelse görs om att tjugofaldiga nivån skulle avsättningen enligt Vindkraftscentrum behöva bli fyra procent vilket ökar elpriset med en dryg ettöring för konsumenterna. En sådan återbäring skulle sannolikt skapa acceptans i berörda bygder och bidra till att incitament skapas för ytterligare utbyggnad. Själva nivåerna är något man måste komma överens om mellan staten, branschen och i förlängningen kommunerna där vindkraften placeras.

3. Vilka möjligheter skapar projekten? Projektens relevans, resultat och bidrag till förväntade effekter.

Projektens syfte och relevans

Projektet Från bygdepeng till mångdubblade utvecklingsmedels **syfte är att utveckla och stärka den finansiella infrastrukturen i gles- och landsbygd i Övre Norrland och Mellersta Norrland, i samband med de planerade stora investeringarna i vindparker inom i första hand Övre Norrlands och Mellersta Norrlands inland.** Projektet ska möjliggöra ökad tillgång till privat kapital för finansiering av mikro- och småföretag och därmed även tillväxt i företagen.

En viktig framgångsfaktor för projektet enligt ansökan är kopplingen till av omvärlden efterfrågad förnybar energi - vindkraft - vilket stärker projektets miljöprofil, uniktet och skalbarhet.

Den utveckling som skett under de senaste åren har **ökat behoven av förnybar energi**, bland annat på grund av de allt fler stora etableringar av elintensiv industri som sker i norra Sverige. Samtidigt har diskussionen om incitament för acceptans av vindkraftsutbyggnad i lokalsamhället ökat genom att **utveckla system för kompensation till lokalsamhällen där vindkraftsparker byggs** för att stärka deras långsiktiga attraktionskraft för inflyttning och företagets konkurrenskraft.

Projektens inriktning har varit **att vidareutveckla en modell för att tillhandahålla och skala upp medvindslånet**, ett förmånligt lån till mikroföretag och småföretag i Övre och Mellersta Norrlands glesbygd- och landsbygd som finansieras av Vattenfall, **att stärka kapitalbasen med ett större kapital från fler vindkraftsparksägare** och **att sprida information om lånemöjligheterna**. Erfarenheter från projektansvarig och intervjuer med nyckelpersoner visar att det finns ett **stort behov av Garantia och medvindslånet** då det täcker ett behov av lån till företag i inlandet. Projektet har också möjliggjort **kunskaps- och processtöd till kommuner m fl parter** som bidrar till att fatta lämpliga beslut i den systemförändring som nu sker.

Som utvärderare kan jag konstatera att **Garantias projekt passar som "hand i handske" med mycket stor relevans för den regionala och lokala utvecklingen.**

Projektets måluppfyllelse och genomförda aktiviteter

Projektens mål är att tillsammans med intressenter för vindkraftsetableringar i regionerna **metodutveckla - och genom Garantia - implementera och erbjuda en unik modell med upp till 30 års hållbarhet för riskvillig lånefinansiering av mindre krediter till mikro- och småföretag i gles- och landsbygd**. Genom att ingå avtal med branschaktörerna uppnå minst 100 miljoner SEK att förmedla genom den revolverande utlåningsverksamheten av marknadskompletterande riskvilligt lånekapital enligt Garantiamodellen. Med branschaktörerna avses de företag som drifvar vindkraftsparkerna.

Projektet har tre delmål och i det följande redovisas måluppfyllelse och en analys av de aktiviteter som genomförts:

DELMÅL 1. Metodutveckla och förfina Garantiamodellen så att den kan erbjudas och implementeras i stor skala.

En huvudfråga för projektet har varit att arbeta med **uppskalning av Garantiamodellen** genom metodutveckling, utredning, information och fördjupat samarbete med vindkraftsprojektörer.

Efter samtal med projektansvarig och intervjuer med nyckelpersoner kan jag som utvärderare konstatera att **Garantiamodellen som sådan fungerar**. Medvindslånet fyller ett viktigt behov och den utlåningsprocess som genomförts sedan 2019 visar att den fungerar. Det finns en efterfrågan på medvindslånen och medlen revolveras då lokala småföretag är goda betalare.

För att skapa förutsättningar för uppskalning har Garantia inom projektet identifierat och arbetat med flera utmaningar och frågeställningar.

1) En utmaning har varit **att i samband med en parks investeringsfas ha tillgång till likvida medel för utlåning** samtidigt som man tar emot årliga utbetalningar från vindparksägare efter att en park satts i drift. Garantia har i sin modell löst problemet genom att **det ackumulerade beloppet under en 25-årsperiod ska betalas ut till Garantia som ett engångsbelopp** i samband med att investering i en park påbörjas. Detta för att det initialt ska finnas tillräckligt med likvida medel för att bedriva en låneverksamhet samt att lokala företag ska kunna utvecklas och växa redan under parkens investeringsfas. Principen har tillämpats i samarbetet mellan Vattenfall och Garantia i samband med etableringen av vindkraftsparken i Blakliden-Fäbodberget som invigdes i maj 2022.

2) Detta skapar i sin tur ytterligare en utmaning som behövt lösas. Ett **förskott på kommande produktionsvärde innebär att parkägaren kräver en diskontering av det beräknade beloppet**. Ränta-på-ränta effekten under så lång tid innebär att nästan hälften av beloppet stannar kvar hos parkägaren vilket därmed väsentligt minskar nyttan för den lokala utvecklingen. Frågan har lösts genom att **Norrlandsfondens styrelse i juni 2020 beviljade ett**

Lån till Garantia som bryggfinansiering om avtal tecknas mellan Garantia och en av de vindparksägare som Garantia har tätast kontakt med. Garantias och Norrlandsfondens gemensamma målbild är att ett sådant upplägg med bryggfinansiering kan bli en modell att arbeta efter för att minimera konsekvenserna av diskonterade medel i kommande avtal mellan Garantia och vindparksägare. Samarbetet med Norrlandsfonden gör enligt projektansvarig att förtroendet för Garantia och att Garantias möjligheter att lyckas med att påverka och vara med om att skapa en ny finansiell infrastruktur ökar väsentligt. Det är även rimligt att anta att kommande dialoger och avtalsförhandlingar med vindparksägare kommer att underlättas på grund av modellen med bryggfinansiering.

3) För att vindparksägare/projektörer ska vara bättre förberedda inför möten med Garantia har **Garantia tagit fram ett dokument "Frågor att fundera över"**. Det har enligt projektansvarig visat sig att detta dokument är uppskattat och **effektiviserar processen** genom att minska antalet möten och ökar kvalitet och fokus i diskussionerna. Dokumentet innehåller 17 frågor som både behandlar bakgrund och målbild och specifika frågor inför avtal. Svaren på frågorna kan sedan bilda mycket av stommen i ett kommande avtal.

4) En fjärde utmaning som Garantia jobbar med att lösa gäller att **säkerställa en långsiktig hållbar organisation som är ändamålsenlig vid uppskalning**. Se vidare avsnitt 4. Hur kan projektens resultat tas vidare och av vem?

Utvärderingens bedömning är att Garantia inom ramen för projekten mycket strategiskt och målmedvetet i samverkan med andra parter arbetat för att lösa de utmaningar som varit aktuella för att kunna skala upp Garantia-modellen med positivt resultat.

Projekten har fyllt en viktig funktion genom **att skapa ett ramverk med finansiering för ett utvecklingsarbete som gör det möjligt att använda modellen i större skala och att säkerställa att organisation, nyckelfunktioner, regelverk och rutiner finns på plats**.

Därmed är också graden av måluppfyllelse för delmålet i fråga hög.

DELMÅL 2. Uppnå erforderligt antal "vindavtal" med vindprojektörer för att uppnå minst 100 miljoner SEK att förmedla i lån till mikro- och småföretag i gles- och landsbygd.

Projekten har arbetat med att etablera fördjupade relationer och samarbete med vindkraftsprojektörer, vindparksägare, Vindkraftcentrum, branschorganisationer, regioner samt de kommuner som berörs av vindkraftsetablering för att metodutveckla, sprida modellen och uppnå långsiktig, riskvillig, privat lånefinansiering av mindre krediter.

Det har skett bland annat genom:

- att projektet genomfört **en kartläggning** som avser lokalisering av presumtiva vindkraftprojektörer i regionen, möjliga utvecklingsprojekts volym, geografisk belägenhet för planerade parker och tidshorisont för eventuell implementering.

- att projektet har möjliggjort att **samarbete med Vattenfall vidareutvecklats** i anslutning till medvindslånet. Den intervjuade representanten för Vattenfall uppger att han uppfattar Garantias arbete med medvindslånet positivt.
- att projektet haft **kontakt med ytterligare tolv vindkraftsprojektörer och en fördjupad dialog har förts med fyra vindparksprojektörer** men de har ännu inte resulterat i några avtal.

Projektet har också gjort det möjligt för Garantia att stödja utvecklingen och uppskalning av ett system där finansiering från vindkraftsprojektörer kan mångdubblas och användas för kapitalförsörjning och utveckling i av landsbygd och glesbygd i norra Sverige. Det omfattar bland annat att i **samverkan med Vindkraftscentrum bistå med kunskaps- och processtöd med berörda kommuner och intressenter** med anledning av den process om stärkta incitament till kommuner och lokalsamhällen för utbyggd vindkraft som pågår.

Projektet har dock inte uppnått delmålet om att teckna vindavtal för att uppnå 100 mkr SEK att förmedla i lån till företag. Skälet till detta är enligt projektledaren dels att inga nya tillstyrkanden av byggnationer av vindkraftsparker har skett under perioden, dels att alla vindkraftsprojektörer nu inväntar utredningen om ersättningsfrågan.

En viktig händelse ägde rum i maj 2022 då byggnationen av Vattenfalls hittills största landbaserade vindkraftspark färdigställdes. Områdena för vindkraftsparken är Blakliden med 50 vindkraftverk i Åsele kommun och Fäbodberget med 34 vindkraftverk norr om Fredrika i Åsele och Lycksele kommuner. Parken med totalt 84 vindkraftverk samögs av Vattenfall, AIP Management och Vestas. Den 23 maj invigdes Blakliden-Fäbodberget vindkraftspark på Tempelberget i Fredrika, Åsele kommun. På plats fanns närmare 200 gäster för att tillsammans fira detta 15 år långa projekt som nu bidrar med 1,1 TWh förnybar el till nätet. Invigningen omfattade bl a ett seminarium om betydelsen av lokal förankring och lokal acceptans med företrädare för Vattenfall, Vestas, API, Boliden, landshövdingen i Västerbottens län och kommunstyrelsens ordförande i Åsele och Lycksele kommuner som medverkande. **Samtliga var rörande överens om att den lokala förankringen är mycket viktig, att vindkraftsutbyggnaden behövs och att värde behöver tillföras berörda kommuner för att åstadkomma lokal utveckling.** Garantia och medvindslånet lyftes fram i positiva ordalag.

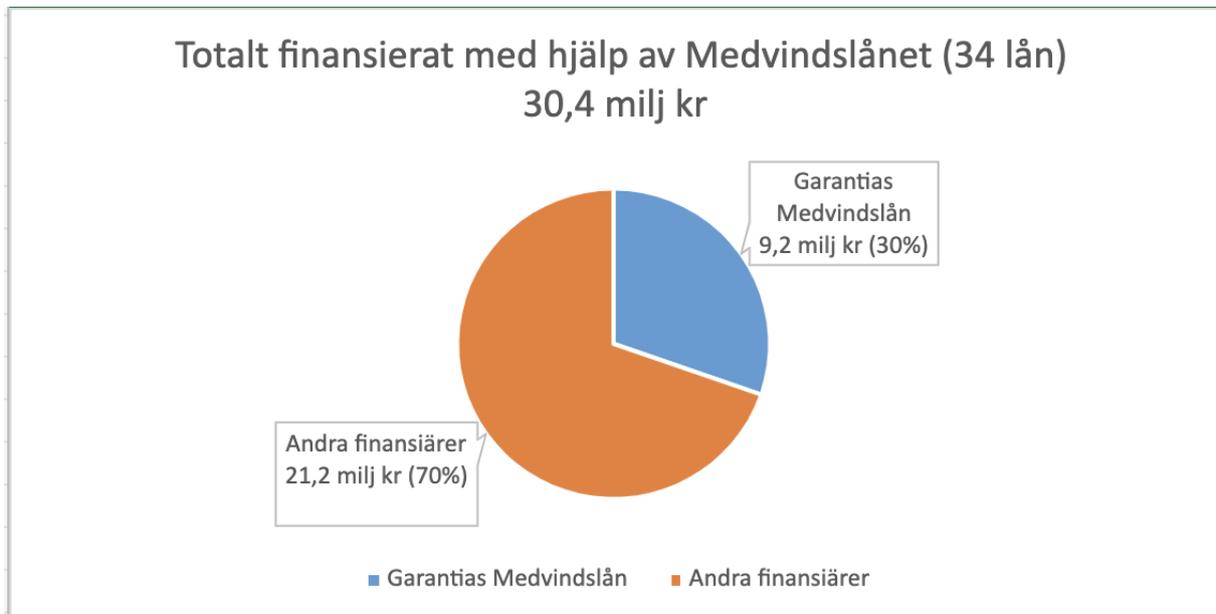
Utvärderingens bedömning är att Garantia inom ramen för projektet arbetat strategiskt i samverkan med Vindkraftscentrum, bland annat genom **att bistå med kunskaps- och processtöd till berörda kommuner och intressenter och genomfört de övriga aktiviteter som planerats**, t ex fördjupad dialog med vindkraftsprojektörer om vindavtal.

Däremot har projektet på grund av omständigheter som ligger utanför projektets rådighet inte uppnått delmålet om att teckna vindavtal för att uppnå 100 mkr SEK att förmedla i lån till företag.

DELMÅL 3. Göra lånefinansieringen inklusive hållbarhetsaspekter kända lokalt och regionalt i de områden som berörs geografiskt av de tecknade "vindavtalen" samt tillgängliggöra den via digitaliserad anpassning av nuvarande system.

Projekten ska genomföra Informationsinsatser för näringsliv och företagare i de kommuner och regioner som berörs av planering och genomförande av vindkraftsinvesteringar. Projekten har både gjort det möjligt att informera om medvindlånet.

Detta har resulterat i att **34 lån beviljats och 9,2 Mkr lånats kronor lånats ut genom medvindslånet**, vilket lett till att 21,2 Mkr lånats ut från andra finansiärer. Sammantaget har därmed ett lånebelopp på totalt 30,4 Mkr finansierats med hjälp av medvindslånet.

Den förhållandevis stora utlåningen visar att **medvindslånet fyller ett viktigt behov och att Garantiamodellen med den utlåningsprocess som genomförts sedan 2019 fungerar**. Det finns enligt projektansvarig en efterfrågan på medvindslånen och medlen revolveras då lokala småföretag är goda betalare.

Projekten har som indikator haft antal företag som fått stöd. I båda projekten har målvärdet varit 40 företag och företag som har djupare kunskap om möjligheten till de revolverande medlen har tillgodoses. Ytterligare företag som fått generell information, t ex vid externa event, har inte tillgodoses. I Övre Norrland har projektet hittills 33 företag fått stöd, dvs projektet har nästan uppnått målvärdet på 40 företag om fått stöd. I Mellersta Norrland har enbart ett företag fått stöd. Skälet till detta är att vindkraftsprojektörer som avsatt medfinansieringslån i Mellersta Norrland har saknats och att lånekapital därmed inte funnits.

Projekten har inte genomfört aktiviteten att uppdatera den digitaliserade hantering av låneansökningar, lånedokument och elektroniska signaturer på lånedokument. Skälet enligt projektledaren är att lånevolymerna inte ökat i den omfattning att det varit prioriterat och att projektet istället arbetat med de för projektet mer prioriterade frågorna.

Utvärderingens bedömning är att projektet arbetat aktivt med informationspridning och dialog och därigenom att gjort lånefinansieringen inklusive hållbarhetsaspekter kända

lokalt och regionalt i de områden som berörs geografiskt av de tecknade "vindavtalen". Ett tecken på att lånefinansieringen är känd är **den förhållandevis stora utlåningen i Övre Norrland** som också visar att **medvindslånet fyller ett viktigt behov och att Garantiamodellen och medvindslånet fungerar.**

Därmed är också graden av måluppfyllelse för delmålet i fråga hög.

Bedömning av projektens faktiska arbete för understödja och driva på systemförändringen

När det gäller analysen av projektens roll att driva understödja och driva på förändring har utvärderaren lagt störst fokus på att undersöka hur väl projektet arbetat för att åstadkomma önskvärd förändring och bidra till förväntad effekt. Det redovisas genom att tydliggöra projektet och dess roll, att följa upp och analysera projektets resultat och hur projektet bidragit till förväntade effekter.

Som ovan nämnts kan konstateras att den utveckling som skett under de senaste åren har **ökat behoven av förnybar energi**, bland annat på grund av de allt fler stora etableringar av elintensiv industri som sker i norra Sverige. Samtidigt har diskussionen om incitament för acceptans i lokalsamhället intensifierats och **behovet ökat av att utveckla system för kompensation till lokalsamhällen där vindkraftsparker byggs** för att stärka deras långsiktiga attraktionskraft för inflyttning och företags konkurrenskraft ökat. **Garantias projekt passar därför som "hand i handske" med stor relevans för den regionala och lokala utvecklingen.**

Projektens inriktning har varit att vidareutveckla en modell för att tillhandahålla och skala upp medvindslånet - ett förmånligt lån till mikroföretag och småföretag i Övre och Mellersta Norrlands glesbygd- och landsbygd som finansieras av Vattenfall, att stärka kapitalbasen med ett större kapital från fler vindkraftsparksägare och att sprida information om lånemöjligheterna. Erfarenheter från projektansvarig och de intervjuer med nyckelpersoner som genomförts visar att **det finns ett stort behov av Garantia och medvindslånet då det täcker ett behov av lån till företag i inlandet.** Projekten har också möjliggjort **kunskaps- och processtöd till kommuner m fl parter** som bidrar till att fatta lämpliga beslut i den systemförändring som nu sker.

Som utvärderare kan jag därmed konstatera att **projektet haft en betydelsefull roll när det gäller att bidra strategiskt och operativt till den systemförändring som pågår.**

Analysen av projektets resultat visar:

- **att projekten har utvecklat och stärkt den finansiella infrastrukturen** i de fyra nordligaste länens gles- och landsbygd genom att tillhandahålla medvindslån till 34 företag till ett belopp på 9,2 Mkr.
- **att projekten har metodutvecklat och implementerat en finansieringsmodell** för riskvillig lånefinansiering av mindre krediter till mikro- och småföretag i gles- och

landsbygd genom att metodiskt ha arbetat för att lösa de viktigaste utmaningarna.

- **att projekten har bidragit till att lånefinansieringen inklusive hållbarhetsaspekter är känd** lokalt och regionalt i de områden som berörs geografiskt av de tecknade "vindavtalen".

Däremot har projekten inte uppnått det förväntade resultat när det gäller 100 SEK i vindavtal. Skälet är enligt projektledaren främst att det inte påbörjats byggnation av nya vindkraftsparker och att alla nu inväntar beslut om den nya ersättningsmodellen. Projektet har inte heller gjort någon digitaliserad anpassning av nuvarande system för att uppdatera lånehanteringen eftersom det hittills inte behövts.

Som utvärderare kan jag konstatera att projekten prioriterat att lösa de viktigaste utmaningarna med ett positivt resultat. Samtal med projektansvarig och intervjuer med nyckelpersoner visar att Garantias arbete med medvindslånet fungerar väl och att projektet arbetat målmedvetet med metodutveckling för uppskalning där man haft fokus på att överbrygga de viktigaste utmaningarna. Det innebär nu, såvitt jag som utvärderare kan bedöma, att **det finns en fungerande modell som möjliggör uppskalning.** Parallellt med projektet har ökat fokus kommit att ligga på den gröna omställningen med allt större behov av förnybar energi och projektet har därför fått ännu större betydelse än vid projektets start.

Utifrån den information som inhämtats gjorde Vattenfall ett medvetet val att arbeta med medvindslånet tillsammans med Garantia som bedömdes vara den organisation som hade bäst förutsättningar genomföra uppdraget. En relevant fråga är att bedöma vad som hänt om projektet inte genomförts. Projektansvarig framhåller att Garantia sannolikt inte skulle ha haft kraft och resurser att genomföra detta utvecklingsarbete om projektet inte hade funnits. Projektansvarigs bedömning är att projektet kunde ha genomförts ännu mer effektivt, då man inte haft en projektledare på plats under hela perioden, bland annat kunde man ha varit mer aktiva i arbetet med kommunerna men projektansvarig anser att man ändå har kommit långt. **Om projekten inte genomförts är min bedömning som utvärderare också att genomförande av medvindslånet och uppskalning av modellen inte kunnat genomföras på det sätt som hittills gjorts.**

Projektens **förväntade bidrag till effekter på lång sikt** visar att Garantiamodellen ska bidra till att lägga grunden för en finansiell strukturförändring, ökad konkurrenskraft och tillväxt på landsbygd och i glesbygd genom tillgängliggörande av innovativ och långsiktig marknadskompletterande lånefinansiering riktade till mikro- och småföretag.

Som utvärderare är min bedömning att **medvindslånet kan ses som ett första steg i att genom vindkraftssatsningar stärka förutsättningarna för lokal utveckling genom kapitalförsörjning till företag** inom närområdet. Det är viktigt att ha testat om det fungerar innan det skalas upp och **projektet har visat att det är fungerar.** Kapitalförsörjning till företag är en av flera byggstenar som nämns för att bidra till regionens attraktionskraft för inflyttning. Bland andra byggstenar som nämnts vid de intervjuer som genomförts märks kapitalförsörjning till att köpa, bygga och underhålla fastigheter, innovation och forskning, infrastruktursatsningar, t ex laddinfrastruktur, elektrifiering av järnväg och flyg samt medel till kommunen för att utveckla kommunal service.

Förutom medvindlånet har **projektet genom kunskaps- och processtöd gjort det möjligt att driva på utvecklingen av en ny ersättningsmodell för vindkraftsparker** där under hösten 2021 åtta kommuner i Västerbottens inland lämnat en skrivelse till Regeringen gällande lokala ersättningar i samband med vindkraftsutbyggnaden, därefter haft samtal med energiministern och underlag kommer att tillställas den utredning om stärkta incitament till kommuner och lokalsamhällen för utbyggd vindkraft som nu genomförs. **Samtal med flera kommunföreträdare visar att Garantia har haft en uppskattad och betydelsefull roll för utvecklingen.**

Projektet bedöms därmed vara systemförändrande i den regionala utvecklingen genom att bidra till att utveckla ett nytt sätt att skapa hållbara intäkter för regionens aktörer. Det är ett mycket intressant exempel på hur ett projekt kan bidra till att skapa nya, långsiktiga förutsättningar för en regions utveckling genom att undersöka och testa hur den gröna omställningen också kan bidra till en hållbar, diversifierad utveckling i en region, där naturresurser i viss geografi nyttjas på ett sätt som samtidigt kompenseras genom att företagen i geografien kan utvecklas. **Sammantaget innebär detta att Garantia och projektet haft en viktig roll när det gäller systemförändringen för att använda vindkraftspengar som framtidsinvestering till lån till företag i inlandet.**

4. Hur kan projektens resultat tas vidare och av vem? Vilka insatser behövs av olika parter för att få ut önskvärda effekter.

En utmaning som Garantia har jobbat med i projektet handlar om **hur en ändamålsenlig organisation för uppskalning ska utformas.**

Garantia ekonomisk förening är en förhållandevis liten organisation, där styrelse- ledamöternas engagemang och till stor del ideella arbete bär upp det mesta av arbetet i föreningen. Samtidigt visar de intervjuer som gjorts att **Garantia har arbetat uthålligt och kostnadseffektivt och har ett stort förtroende hos Vattenfall, Länsstyrelsen i Västerbottens län och inlandskommunerna i Västerbottens län.** Länsstyrelsens representant framhåller att "Garantia har jobbat bra och fyller en funktion som saknas i vårt län! De arbetar systemförändrade för att få till småföretagande och skapar förutsättningar för små kommuner att bredda sig. Garantia har förtroende, närhet och kan snappa upp de frågor som diskuteras företagen emellan".

Enligt information som kommit projektet tillhanda via i första hand Vindkraftcentrum är ett skälen till att Vattenfalls initierade pilotprojektet Blakliden-Fäbodberget i Åsele och Lycksele kommuner med just Garantia på att organisationsformen ekonomisk förening med ca 720 småföretag som medlemmar ses som positivt, att Garantias historia som den enda kvarvarande kreditgarantiföreningen i landet och den stora utväxling som föreningens borgenstjänster haft för riskvilliga lån till små företag är positivt och att satsningen på kompetens och teknikstöd för att hantera borgensärenden i enlighet med penningtvättslagen och mot finansiering av terrorism är positiv. Vid genomförd intervju uttrycker Vattenfalls representant också att man är nöjda med samarbetet och positiva till resultatet av medvindlånet.

Projektansvarigs bedömning är att Garantia inte "klarar att ro detta inland själva" utan **att en mer robust, långsiktig organisationsstruktur behöver byggas upp i samverkan med andra organisationer**. När 25-30 år långa avtal ska ingås med vindparkägare vill de enligt projektansvarig hos Garantia se en mer stabil organisation.

En diskussion har därför på initiativ av Garantia påbörjats om att i samverkan med annan organisation **utveckla en mer robust, långsiktig organisation och att arbeta med lokala noder med kreditkommittéer i varje kommun** för få ut det storskaligt och samtidigt behålla lokalt beslutsfattande. En annan viktig uppgift är att någon aktör övertar driften Vindkraftscentrums leverantörsdatabas när Vindkraftcentrums verksamhet avslutas.

I förlängningen finns flera förslag och idéer på hur en ny struktur kan byggas för inlandets arbete med attraktionskraft och näringslivsutveckling. Bland de frågor som nämnts vid de intervjuer som genomförts märks är att upparbetade samverkansytor och konstellationer är viktiga och det finns önskemål om att Garantia ska ta en mer aktiv roll i att utveckla det näringslivsfrämjande ekosystemet i Västerbottens inland. Detta ska ses som ett tecken på **det stora förtroende som Garantias byggt upp genom ett långsiktigt och uthålligt arbete som grundats på god lokalkännedom och hög kompetens och brinnande intresse när det gäller kapitalförsörjningen till företag i norra Sveriges glesbygd och landsbygd**.

Bland de idéer som vid genomförda intervjuer lyfts fram om vad som kan och bör utvecklas märks kontakterna och samarbetet mellan universitet och näringsliv, ökade satsningar på unga företagare, att ekosystemet kan utvecklas och Garantia utgör en nyckelaktör och att Garantia skulle kunna utgöra grunden för en digital plattform, innovationshubb och projektkontor enligt Digital Impact North-modell.

5. Sammanfattning och slutsatser

Det planeras och genomförs stora satsningar på vindkraft i Sverige. Detta kräver ökade investeringar i vindkraftsparker runt om i Sverige och bland annat på landsbygden i Norra Sverige. Ett viktigt skäl är att kunna tillgodose industrins nuvarande och kommande behov av förnybar energi för elektrifiering. Vindkraften är ett förnybart alternativ som blir att viktigare i samband med den gröna omställningen som ställer allt högre krav på ren energi.

Vindkraftsutbyggnaden i norra Sveriges inland sker på land och tar mark i anspråk. Kommunerna har veto i frågan om vindkraftsutbyggnad. För att skapa förutsättningar för fortsatt vindkraftsutbyggnad pågår en diskussion om stärkta incitament till kommuner och lokalsamhällen för utbyggd vindkraft. Den handlar om och hur lokalsamhället ska kompenseras för att vindkraftsparker byggs i deras närhet.

Det ses av intervjuade intressenter i regionen och kommunerna som mycket betydelsefullt för utvecklingen i glesbygd- och landsbygd i norra Sverige att det kapital som investeras skapar förutsättningar för långsiktig attraktionskraft för inflyttning och företagens konkurrenskraft, bland annat genom kapitalförsörjning till små och medelstora företag.

Ett samarbete har genomförts mellan Vattenfall och Garantia sedan 2019 för att skapa nya möjligheter till privat kapital som kan användas till kapitalförsörjning för små företag i landsbygd och glesbygd. Det sker genom Vattenfall finansierar medvindslånet som tillhandahålls av Garantia. Medvindslån har hittills lämnats till 34 företag till ett belopp på 9,2 Mkr. Den förhållandevis stora utlåningen visar att medvindslånet fyller ett viktigt behov och att Garantiamodellen med den utlåningsprocess som genomförts sedan 2019 fungerar. Det finns enligt projektansvarig en efterfrågan på medvindslånen och medlen revolveras då lokala småföretag är goda betalare. Medvindslånet kan därmed ses som ett första steg i att genom vindkraftssatsningar stärka förutsättningarna för lokal utveckling genom kapitalförsörjning till företag inom närområdet.

För att kunna skala upp medvindlånet driver Garantia projekten Från bygdepeng till mångdubblade utvecklingsmedel. Projekten har fyllt en viktig funktion genom att skapa ett ramverk med finansiering för ett utvecklingsarbete som gör det möjligt att använda modellen i större skala och att säkerställa att organisation, nyckelfunktioner, regelverk och rutiner finns på plats. Projekten har också gjort det möjligt att testa om och hur medvindslånet fungerar innan det skalas upp och projektet har enligt projektansvarig visat att det är fungerar.

Förutom medvindlånet har projektet genom kunskaps- och processtöd gjort det möjligt att driva på utvecklingen av en ny ersättningsmodell för vindkraftsparker. Samtal med flera kommunföreträdare visar att Garantia har haft en uppskattad och betydelsefull roll för utvecklingen.

Sammantaget innebär detta att Garantia och projektet haft en viktig roll när det gäller systemförändringen för att använda vindkraftspengar som framtidsinvestering till lån till företag i inlandet. Projekten Från bygdepeng till mångdubblade utvecklingsmedel är därmed ett mycket intressant exempel på hur ett projekt kan bidra till att skapa nya, långsiktiga förutsättningar för regionens utveckling genom att undersöka och testa hur den gröna omställningen också kan bidra till en hållbar, diversifierad utveckling i en region, där naturresurser i viss geografi nyttjas på ett sätt som samtidigt kompenseras genom att företagen i geografin kan utvecklas.

En nyckelfråga som projektansvarig identifierat i samband med projektslut är att utveckla en robust, långsiktig organisationsstruktur i samverkan med andra organisationer som möjliggör uppskalning av medvindslånet. En diskussion har därför på initiativ av Garantia påbörjats om att i samverkan med annan organisation utveckla en mer robust, långsiktig organisation och att arbeta med lokala noder med kreditkommittéer i varje kommun för få ut det storskaligt och samtidigt behålla lokalt beslutsfattande. Som utvärderare uppfattar jag detta som en välgrundad tanke att jobba vidare med och lyfter avslutningsvis den stora betydelsen av att berörda organisationer tar ansvar för att tillvarata, förvalta och vidareutveckla det värde som Garantia tillsammans med andra organisationer byggt upp med stöd av projektet.